

Дикун Я.
магістрантка II курсу спеціальності 106 Географія
Науковий керівник – доц. Варакута О.М.

ОСВІТА ТЯЧІВСЬКОГО РАЙОНУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Освіта XXI століття – це освіта для людини. Її стрижень – розвиваюча, культуротворча домінанта, виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для творчого розв’язання проблем, прагне змінити на краще своє життя і життя своєї країни.

Інтеграція і глобалізація соціальних, економічних і культурних процесів, які відбуваються у світі, перспективи розвитку української держави на найближчі два десятиліття вимагають глибокого оновлення системи освіти, зумовлюють її випереджувальний характер.

Поняття «освіта» є складним і багатофункціональним. Це цілеспрямована пізнавальна діяльність людей з отримання знань, умінь та навичок або їх вдосконалення. З суспільно-географічних позицій розуміння освіти лише як процесу, результату або галузі є однобічним. Усвідомлювати зміст поняття треба комплексно – із урахуванням усіх взаємозумовлених складників [5].

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [2].

«Система освіти» – це сукупність навчально-виховних і культурно-освітніх закладів, наукових, науково-методичних і методичних установ, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування в галузі освіти, які згідно з Конституцією та іншими законами України здійснюють освіту і виховання громадян. Функціонування системи освіти забезпечується державою [3].

У сучасному суспільстві відбувається зростання ролі системи освіти та розширення її соціально значущих функцій, які можна об'єднати у наступні групи [1].

- соціально-економічні (пов'язані з формуванням та розвитком науково-технічного, інтелектуального та кадрового потенціалу суспільства);
- інституціональні (пов'язані з забезпеченням національної безпеки суспільства та його стійким розвитком);
- духовно-культурні (пов'язані з формуванням культури та духовності окремої особистості та всього суспільства);
- освітні (пов'язані з ретрансляцією знань та суспільно-корисних компетентностей);
- географічні (пов'язані з розповсюдженням знань у межах певної території та з формуванням певного освітнього простору).

Структура освіти в Україні відповідно до Закону України «Про освіту» включає: дошкільну освіту, повну загальну середню освіту, позашкільну освіту, спеціалізовану освіту, професійну (професійно-технічну) освіту, фахову передвищу освіту, вищу освіту, освіту дорослих, у тому числі післядипломну освіту. Здобуття загальної середньої освіти забезпечують: початкова школа (тривалість 4 роки); гімназія (тривалість 5 років); ліцей або заклад професійної освіти (тривалість 3 роки).

Якісна реалізація основних завдань державної політики в системі та структурі освіти Тячівського району, Закарпатської області забезпечується відповідно до чинного законодавства [4].

У районі станом на грудень 2017 року функціонує 42 дошкільні навчальні заклади (ДНЗ), з яких: 40 комунальної форми власності, 2 – приватної форми власності (Буштинський ДНЗ «Святої Єлизавети», Солотвинський ДНЗ «Свята Анна», загальною кількістю 106 дітей) та 4 – навчально-виховні комплекси (Углянський НВК-ЗОШ I ступеня «Первоцвіт», Яблунецький НВК-ЗОШ I ступеня, Прочківський НВК-ЗОШ I ступеня, Тереблянський НВК – ЗОШ I-III ступенів). У лютому 2017 року відкрито Тересвянський заклад дошкільної освіти «Веселка» на 176 місць (з потужністю на 280 місць). Протягом цього ж року додатково відкрито 30 місць в Дубівському ДНЗ №2 та 15 місць в Тереблянському НВК-ЗОШ I-III ступенів. У 2018 році відкрито новий комунальний заклад дошкільної освіти в с. Нижня Апша та в с. Тарасівка. Кількість дітей, охоплених усіма формами дошкільних закладів району становить 84%. Видатки на утримання одного вихованця у ДНЗ у 2017 році становили в середньому 12 099 грн.

Однак, на даний час на 100 місць ДНЗ припадає 106 дітей. У 2016 році цей показник становив 134 дитини. Повного забезпечення ДНЗ Тячівського району немає, оскільки ще на черзі до зарахування в заклади дошкільної освіти нараховується 391 дитина.

У галузі загальної середньої освіти у 2017-2018 н.р. в Тячівському районі функціонувало 63 загальноосвітніх навчальних заклади, у тому числі: 4 навчально-виховних комплекси (НВК), з яких 3 НВК – ЗОШ I ступеня (в них навчалось 105 учнів) та 1 НВК I-III ступенів (246 учнів).

Загальноосвітніх шкіл I ступеня є 5 (загальною кількістю 301 учень), ЗОШ I-II ступенів – 25 (3947 учнів), ЗОШ I-III – 30 (12 978 учнів), в тому числі: 1 гімназія-інтернат ЗОШ I-III ступенів (688 учнів), 2 – ліцеї (175 учнів).

Реалізуючи вимоги у галузі освіти різних етнічних груп, збереження їх культурних особливостей, освітні послуги надають 12 загальноосвітніх навчальних закладів: у тому числі 2 ЗОШ – з угорською, 10 ЗОШ – з румунською мовою навчання. У двох загальноосвітніх навчальних закладах, а саме у Солотвинській ЗОШ I-III ступенів №1 та Нижньоапшанській ЗОШ I-III ступенів, навчання ведеться двома, трьома мовами відповідно.

Загальна кількість учнів у Тячівському районі поступово збільшується (2016/2017 н.р. – 18075 учнів, 2017/2018н.р. – 18440 учнів).

Середня наповнюваність учнів у одному класі становить 19 (у 971 класі всіх шкіл району навчається 18 440 учнів). Найменше учнів у одному класі в Нижньоапшанській ЗОШ I-II ступенів (4 учні), найбільше – у Буштинській гімназії-інтернаті (27 учнів).

Видатки загального фонду Тячівського району на утримання загальноосвітніх навчальних закладів у 2017 році становили 343 млн. 724 тис. грн. А на утримання одного учня у 2017 н.р. вони становили в середньому 18 640 грн.

Матеріально-технічна база загальноосвітніх навчальних закладів освіти району задовільна.

На постійному контролі управління освіти знаходиться питання забезпечення підвозу учнів та педагогічних працівників до місця навчання та додому. Він здійснюється шкільними автобусами до 26 навчальних закладів освіти Тячівського району.

Для задоволення сучасного ринку праці у кваліфікованих робітниках в районі функціонує 4 міжшкільні навчально-виробничі комбінати (МНВК): Калинівський, в якому навчається 394 учні, Тячівський –

238 учнів, Тернівський – 322 учні, Солотвинський – 432 учні. Всього в МНВК станом на 2017-2018 н.р. охоплено 1386 старшокласників.

Щодо позашкільних навчальних закладів, то в районі діють: Тячівський районний Центр дитячої та юнацької творчості, районний еколого-натуралістичний центр та дитячо-юнацька спортивна школа.

У 2017 році у позашкільних навчальних закладах функціонувало 234 групи гуртків, в яких займалося 3682 вихованців. Заняття гуртків в основному проводилися на базі загальноосвітніх навчальних закладів району. У дитячо-юнацькій спортивній школі 82 спортивні секції забезпечили потреби 1064 учнів.

Таким чином, розвиток освіти, в тому числі Тячівського району Закарпатської області, є однією з найскладніших і актуальних проблем сучасного українського державотворення. Без належної освіти держава, народ і культура не мають майбутнього. І навпаки, ефективна освіта є саме тим імпульсом, який збуджує творчість, спонукає людину до дії, виховує спосіб життя, відповідний до цивілізаційних форм і способів його організації і здійснення.

У статті висвітлено окремі аспекти системи освіти Тячівського району, Закарпатської області. Однак, виникає потреба у суспільно-географічних дослідженнях, спрямованих не лише на характеристику окремих компонентів освіти району, а й покликаних зробити оцінку освіти як важливого чинника соціально-економічного його розвитку.

Список використаних джерел

1. Вірченко П.А. Просторова організація системи освіти регіону (на прикладі Харківської області): автореф. дис... канд. геогр. наук: 11.00.02 / Павло Анатолійович Вірченко. – Харків, 2010. – 20 с.
2. Закон України Про освіту [Електронний ресурс] // Закон України Про освіту – Режим доступу до ресурсу: <http://osvita.ua/legislation/law/2231>
3. Кузьмінський, А. І. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / А.І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.
4. Управління освіти Тячівської РДА [Електронний ресурс] // Управління освіти Тячівської РДА– Режим доступу до ресурсу: <http://tvo-tyachiv.in.ua>.
5. Флінта Н.І. Культурно-освітній комплекс регіону і його територіальна організація (на матеріалах Тернопільської області): дис... канд. геогр. наук: 11.00.02 / Наталія Іванівна Флінта. – Чернівці, 2005. – 20 с.